O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori _____ X.B.Yunusov
2025-yil "29" 08

Ro'yxatga olindi: № *BD-60410100-1.01*
2025-yil "29" 08

IQTISODIY TA'LIMOTLAR TARIXI

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410100–Iqtisodiyot
	60410200 – Buxgalteriya hisobi

Samarqand-2025

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
ITTB1105	2025-2026	1	5
Fan modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek		4

1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Iqtisodiy ta’limotlar tarixi	60	90	150

2. I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad-ayrim shaxslar, ijtimoiy guruhlar yoki umumjamiyat manfaatlarini ifodalovchi iqtisodiy fikr, qarash, g‘oya, nazariya va ta’limotlarning shakllanishi, rivojlanishi, yemirilishi va almashinuvining tarixiy jarayoni bo‘yicha bilim va ko‘nikmani hosil qilishdir.

Fanning vazifasi - talabalarga ayrim shaxslar, ijtimoiy guruhlar yoki umumjamiyat manfaatlarini ifodalovchi iqtisodiy fikr, qarash, g‘oya, nazariya va ta’limotlarning shakllanishi, rivojlanishi, yemirilishi va almashinuvining tarixiy jarayonini o‘rgatish, talabalarning amaliy faoliyatida olgan bilim, ko‘nikmalarini kasbiy faoliyatida qo‘llay olishiga erishish.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. “Iqtisodiy ta’limotlar tarixi” fanining predmeti.

Iqtisodiy fikr, g‘oya, qarash, ta’limotlarning paydo bo‘lishi va rivojlanishining tarixiy jarayoni. Ilmiy davrlash prinsiplari (tamoyillari), boshqa ijtimoiy-gumanitar fanlar (falsafa, iqtisodiyot nazariyasi, xalq xo‘jaligi tarixi, ekonomiks) bilan chambarchas bog‘liqligi. Iqtisodiy fan tarixida maktablar va yo‘nalishlar tushunchasi. Yangicha ijobiy fikrlash, umumiy iqtisodiy madaniyatni tarbiyalash, fan muammolari, dogmatik va zamonakashlik asosida yondashishning oldini olish, iqtisodiy g‘oyalarni chuqur o‘zlashtirish va talabalarni tarbiyalashda fanning ahamiyati.

2-mavzu. Qadimgi dunyo, feodal jamiyati iqtisodiy ta’limotlari

Qadimgi Sharq davlatlari iqtisodiy taraqqiyotining muammolari, xususiyatlari. Qadimgi Bobil davlatining g‘oyalari. Qadimgi Misr. Misrning iqtisodiy g‘oyalari. Xammurapi qonunlari. Qadimgi Hindistonning iqtisodiy g‘oyalari. Manu qonunlari. “Artxashastra” traktati. Qadimgi Xitoy iqtisodiy fikrlari. Konfutsiychilar va legistlarning ta’limoti. Guan-szi traktatlari. Ilk sotsial (ijtimoiy) utopiyalar. Zardo‘shtizm (Avesto)dagi iqtisodiy g‘oyalar. Qadimgi Gresiya ilk quldorlik jamiyatining iqtisodiy qarashlari. Ksenofont. Aflotun (Platon)ning iqtisodiy loyihalari. Aristotelning iqtisodiy qarashlari. Iqtisodiy jarayonlarni nazariy jihatdan tushuntirish yo‘lidagi ilk urinishlar. Qadimgi Rimning iqtisodiy konsepsiyalari. Katon, Varron, Kolumella Aka-uka Grakllar agrar islohotining iqtisodiy asoslari. Kolonat ilg‘orligining tan olinishi. Tomas Akvinskiy.

3-mavzu. O‘rta asr iqtisodiy qarashlari

Marg‘inoniyning «Hidoya» asari, undagi iqtisodiy fikrlar, iqtisodiy qonunchilik, zakot, chorva mollari, qo‘y-qo‘zi, qoramollardan olinadigan zakot miqdori, Forobiy

Iqtisodiyot va menejment kafedrasidagi “Iqtisodiy ta’limotlar tarixi” fanining o‘quv dasturiga Top-300 OTM ta’lim dasturlari asosida quyidagi qo‘shimchalar kiritildi

№	O‘quv dasturidagi mavzu nomi	TOP-300 ta’lim dasturi bo‘yicha Xorijiy oliy ta’lim tashkiloti nomi	Top-300 ta’lim dasturi asosida kiritilgan qo‘shimchalar
1	8-mavzu. Monetarizm va neoliberalizm. Institutsionalizm.	Bo Sandelin, Hans-Michael Trautwein, Richard Wundrak. A Short History of Economic Thought. Third edition. New York, NY 2014.	Monetarizm va neoliberalizm evolyusiyasi. M.Fridmanning monetar maktabi. Ordoliberalizm. Xayek va Mizesning ijtimoiy-iqtisodiy qarashlari, sotsialistik iqtisodga munosabati. V.Repkening ordoliberalizmi. Valter Oyken iqtisodiy tizim turlari to‘g‘risida.Institutsionalizmning asosiy xususiyatlari, evolyusiyasi.
2	9-mavzu. Iqtisodiy o‘sish to‘g‘risidagi nazariyalar. Hozirgi zamon iqtisodiy qarashlari evolyutsiyasi	Ядгаров Я.С. История экономических учений: Учебник. - 4-э изд. М.: ИНФРА-М, 2014.	Iqtisodiy o‘sish to‘g‘risidagi dastlabki nazariyalar. Shumpeterning iqtisodiy o‘sish nazariyasi, yetarlicha iste’mol qilmaslik bo‘yicha bahslar. Iqtisodiy o‘sishning Xarrod-Domar modeli. Kobb-Duglasning ikki omilli modeli. E.Denison: iqtisodiy o‘sish arifmetikasi.

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi dotsenti, i.f.n., I.Salamov, katta o'qituvchi R.T.Kudratov va assistent Sh.Nurmanovlar tomonidan 60410100–Iqtisodiyot va 60410200 –Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishlari uchun "Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fanidan tayyorlangan fan dasturiga

Taqriz

Iqtisodiyotda tarkibiy islohotlar va iqtisodiyotni modernizatsiyalashni chukurlashtirish, uning ko'lamini kengaytirish bilan bog'lik masalalarning nazariy va amaliy tomonlarini o'rganishda "Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fani muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ijtimoiy guruhlar yoki umumjamiyat manfaatlarini ifodalovchi iqtisodiy fikr, qarash, g'oya, nazariya va ta'limotlarning shakllanishi, rivojlanishi, yemirilishi va almashinuvining tarixiy jarayoni bo'yicha bilim va ko'nikmani hosil qilish, ayrim shaxslar, ijtimoiy guruhlar yoki umumjamiyat manfaatlarini ifodalovchi iqtisodiy fikr, qarash, g'oya, nazariya va ta'limotlarning shakllanishi, rivojlanishi, yemirilishi va almashinuvining tarixiy jarayonini o'rgatish, talabalarning amaliy faoliyatida olgan bilim, ko'nikmalarini kasbiy faoliyatida qo'llay olishiga erishish. Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalalar, hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish maqsadidagi vazifalarni bajaradi "Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fani 60410100–Iqtisodiyot va 60410200 –Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun mo'ljallangan o'quv rejada tanlov fanlar blokidan o'rin olgan bo'lib, ushbu fanni o'zlashtirish uchun jami 150 soat, shu jumladan 20 soat ma'ruza, 40 soat amaliy dars va 90 soat mustaqil ta'lim soatlari ajratilgan.

Fan dasturini mazmuni shuni ko'rsatadiki, fan dasturini tayyorlashda fanni o'rganish ketma-ketligiga rioya qilingan holda tartib bilan tuzilgan bo'lib, shu mavzularni o'rganish uchun lozim bo'lgan savollarni qamrab olgan va fanni o'rganish ketma-ketligiga mos keladi.

Umuman olganda, fan dasturi qo'yilgan talablarga javob beradi, talabalarda ushbu fan bo'yicha yetarlicha bilim va malakaga ega bo'lishlari uchun mos holda tuzilgan, undan 60410100–Iqtisodiyot va 60410200 –Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishi talabalarini o'qitishda fan dasturi sifatida foydalanish uchun tavsiya etaman.

Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti "Iqtisodiyot va biznes" kafedrasi, i.f.b.f.d. (PhD) **Muratov**

SAMARQAND AGROINNOVATSIYALAR VA TADQIQOTLAR INSTITUTI TASDIQLAYMAN (imzo)

asarlarida "ehtiyoj", mehnat, mehnat taqsimoti, inson omili masalalarining yoritilishi. Beruniyning asarlarida kishilik ehtiyojlarining paydo bo'lishi va uni qondirish asoslari, mehnat va hunarga munosabatlari. Ibn Sino asarlarida ehtiyoj, mehnat taqsimoti, mehnat qurollari ahamiyati. Fozil davlat to'g'risidagi g'oya. Insonlarning manaviyati va iqtisodiyot o'rtasidagi munosabat. Savobli ish. Nizomulmulkning "Siyosatnoma" asaridagi iqtisodiy fikrlar. Xazina (byudjet), uni to'lash, asrash hisob-kitob masalalari. Yusuf Xos Xojibning "Qutadg'u bilig" asari, unda raiyatning hukmdorga talablari: mulk daxlsizligi, pulning qadr-qiymati, savdo yo'llarining bexatarligi to'g'risidagi fikrlar. Yusuf Xos Xojib va Rabguziy g'oyalarining hozirgi davrdagi ahamiyati.

4-mavzu. Amir Temur va temuriylar davridagi iqtisodiy qarashlar.

XIV asr oxiridagi ijtimoiy-iqtisodiy ahvol. Amir Temurning iqtisodiy siyosati. "Temur tuzuklari", undagi iqtisodiy g'oyalar. Rivojlanish omillari: tinchlik-osoyishtalik; me'yordagi soliqlar; davlat roli.

Ulug'bekning iqtisodiy g'oyalari va iqtisodiy siyosat. Moliya-pul islohotining ahamiyati. Oltin va kumush tangalar o'rniga mis pullarining zarb qilinishi. «Fulusiya pullari». Alisher Navoiyning «Mahbub ul-qulub» va boshqa asarlaridagi iqtisodiy g'oyalar. Dehqon, hunarmand mehnatining ulug'lanishi. Savdo, savdogar va tovlamachilarga munosabat. Olib-sotarlarning ijobiy va salbiy xizmatlari. Iqtisodiyot va davlat, hukmdorning roli.

Bobur va uning vorislari olib borgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning mohiyati. Boburning "Boburnoma", "Mubayyin" va boshqa asarlaridagi iqtisodiy g'oyalar. Humoyun va Akbarshoh davridagi ijtimoiy-iqtisodiy fikrlar va siyosat, yangi yil hisobi, yagona uzunlik va og'irlik o'lchovlarining kiritilishi.

Temur va temuriylar davridagi iqtisodiy siyosatning hozirgi davr uchun ahamiyati.

5-mavzu. Merkantilizm iqtisodiy ta'limoti

Merkantilizm tushunchasi, uning mazmuni. Merkantilizm g'oyasi vujudga kelishining iqtisodiy va ijtimoiy shart-sharoitlari. Ilk merkantilizm monetar tizimi. Tomas Mann (Angliya), Kolbertizm, Monkreten (Fransiya). Merkantilizm va proteksionizm siyosatining ayrim mamlakatlardagi ko'rinishi: Italiya- merkantilizmi, Angliya-proteksionizmi, Fransiya-kolbertizmi, Germaniya-kameralistikasi. Merkantilizm iqtisodiy ta'limotining mohiyati. Merkantilizm iqtisodiy ta'limotining tarixiy taqdiri. Merkantilizm va hozirgi zamon.

6-mavzu. Klassik maktabning vujudga kelishi , rivojlanishi va uning yakunlanishi

Klassik (mumtoz) iqtisodiy maktab vujudga kelishining tarixiy shart-sharoitlari va umumiy xarakteristikasi. Vilyam Petti asarlari, uning merkantilizmga munosabati. Petti uslubi (metodi), xususiyatlari qiymatning talqini. Iste'mol va almashuv qiymatiga munosabat, muomaladagi pul miqdorini aniqlash. Ish haqi, yer rentasi, yer bahosi va foiz (protsent). Per Buagilberning qiymat talqini, iste'mol va ayirboshlash qiymati, pulga munosabat. A.Smit asarlarida klassik maktab g'oyalarining yanada rivojlantirilishi. A.Smit "Xalqlar boyligining tabiati va sabablari to'g'risidagi tadqiqot" nomli asari, feodalizmga munosabat. A.Smitning qiymatning mehnat nazariyasini rivojlantirishga qo'shgan hissasi. Qiymatni talqin qilishdagi ziddiyatlar. Daromadlar nazariyasi, ish haqi, foyda, yer rentasining turli xil talqinlari. D.Rikardo-sanoatning fabrika davri mafkurachisi. Uning "Siyosiy iqtisod va soliq solishning boshlanishi" asaridagi asosiy iqtisodiy g'oyalar. Rikardoning Smit g'oyalariga mutanosibligi va

farqlari. Qiymatning yangicha talqini, sinflar daromadi o'rtasidagi qarama-qarshilik, erkin savdo-fritrederlik, jahon mehnat taqsimotining ilgari surilishi, ixtisoslashuv, nisbiy afzallik nazariyasi. Muqobil iqtisodiy g'oyalar paydo bo'lishining tarixiy shart-sharoitlari va xarakteristikasi. T. Maltus. Uning "nufus nazariyasi", qiymat nazariyasi va foyda masalalarining klassik maktabga xos ziddiyatlaridan foydalanish.J.S.Millning tadqiqot predmeti va ijtimoiy islohot dasturi. F.Bastia (Fransiya), G.Keri (AQSh)ning konsepsiyalari. Xizmat ko'rsatish nazariyasi. N.Seniorning "tiyilish" va "so'nggi soat" nazariyalari.

J.B.Sey. Uning metodologiyasi, qiymatning tahlili, ishlab chiqarishning uch omili (kapital, yer, mehnat) va kapitalning qiymati unumdorligi haqidagi o'ylar.

F.List va uning "Siyosiy iqtisod" sistemasi. Germaniyadagi tarixiy maktabning asoschilari V.Rosher, K.Knis, B.Gildebrand. Sismondi, Prudon va Rodbertus. Mayda ishlab chiqarish nazariyalari mohiyati. Sismondi (1773-1842) mayda ishlab chiqarishga munosabat; mehnat, qiymat va pul, ijtimoiy fanning ikki qismi: oliy siyosat va siyosiy iqtisod. Sismondi uslubiyati. Kapitalizmga munosabat, milliy daromad va kapital muammosi, uchinchi shaxslar nazariyasi. Prudon (1809-1865) kapitalizmni isloh qilish konsepsiyasi, qiymatning abadiy g'oyasi, belgilangan qiymat. Rodbertus (1805-1875) – qo'shimcha qiymat va taqsimot nazariyalari.

7-mavzu. Marjinalizm iqtisodiy ta'limoti.

Marjinalizm. Iqtisodiy ta'limotlarda neoklassik yunalishning shakllanishi. Marjinalizmning umumiy ta'rifi. Rivojlanish boskichlari. Avstriya maktabi. K.Menger, Ye.Byom-Baverk, F.Vizer siyosiy iqtisod predmeti va metodlarining sub'ektiv-psixologik nuqtai-nazardan talqin kilinishi. "Sub'ektiv" va "ob'ektiv" boyliklar nazariyasi. Protsent (foiz) va foyda manbaining psixologik nuqtai nazardan tushuntirib borilishi. Eng yuqori "naf nazariyasi"ning inglizcha varianti.

Kembrij maktabi yoki yangi klassik (neoklassik) yo'nalish. A.Marshallning narxlar va daromadlar nazariyasi. Neoklassik mikroiqtisodiyotning asosi, qisqa va uzoq davrlar. Narxlar va ularni shakllantirish omillari to'g'risidagi ta'limot. "Elastiklik koeffitsenti uslubi" J.B.Klarkning iqtisodiy ta'limoti. Uning "Boylik falsafasi" va "Boylik taksimoti" asarlaridagi iqtisodiy g'oyalar. "Ishlab chikarish omillarining eng yuqori unumdorligi to'g'risidagi qonuni".

Buyuk depressiya, iqtisodiy inqirozlar. J.M.Keyns. «Bandlik, foiz va pulning umumiy nazariyasi» (1936) asaridagi iqtisodiy g'oyalar. Bandlik, iste'mol va jamg'arishning iqtisodiyot uchun ahamiyati. Iqtisodiyotni boshqarishda davlat aralashuvining zarurligi. Pul, investitsiya, likvidlik, kapitalining eng yuqori samaradorligi, foiz stavkasi, multiplikator effekti. Keynschilik va yangi keynschilik. E.Xansen, S.Xarris asarlaridagi iqtisodiy g'oyalar.

8-mavzu. Monetarizm va neoliberalizm. Institutsionalizm.

Monetarizm va neoliberalizm evolyusiyasi. M.Fridmanning monetar maktabi. Ordoliberalizm. Xayek va Mizesning ijtimoiy-iqtisodiy qarashlari, sotsialistik iqtisodga munosabati. V.Repkening ordoliberalizmi. Valter Oyken iqtisodiy tizim turlari to'g'risida.Institutsionalizmning asosiy xususiyatlari, evolyusiyasi. T.Veblen g'oyalari. "Bekorchi sinflar nazariyasi" asaridagi iqtisodiy g'oyalar. J.R.Kommons qarashlari. U.K.Mitchell g'oyalari. Kon'yunktur-statistik institutsionalizm oqimi. Iqtisodiyotda bashorat (prognoz) masalalari siklik davriy o'zgarishlar nazariyalarining paydo

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi dotsenti, i.f.n., I.Salamov, katta o'qituvchi R.T.Kudratov va assistent Sh.Nurmanovlar tomonidan 60410100–Iqtisodiyot va 60410200 –Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishlari uchun "Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fanidan tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

"Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fani 60410100–Iqtisodiyot va 60410200 –Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishlari talabalariga mo'ljallangan bo'lib, o'quv rejada 150 soat, shu jumladan 20 soat ma'ruza, 40 soat amaliy va 90 soat mustaqil ta'lim soatlari ajratilgan bo'lib, tanlov fanlar blokidan o'rin olgan.

"Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fani mutaxassislikni shakllantiruvchi fanlar qatoriga kirib, talabalarga mamlakatda islohotlar sharoitida ilm-fan va ilmiy-tadqiqot faoliyati innovasiya, Iqtisodiy fikr, g'oya, qarash, ta'limotlarning paydo bo'lishi va rivojlanishining tarixiy jarayoni. Ilmiy davrlash prinsiplari (tamoyillari), boshqa ijtimoiy-gumanitar fanlar (falsafa, iqtisodiyot nazariyasi, xalq xo'jaligi tarixi, ekonomiks) bilan chambarchas bog'liqligi. Iqtisodiy fan tarixida maktablar va yo'nalishlar tushunchasi. Iqtisodiy jarayonlarni nazariy jihatdan tushuntirish yo'lidagi ilk urinishlar. Qadimgi Rimning iqtisodiy konsepsiyalari. Katon, Varron, Kolumella Aka-uka Grakllar agrar islohotining iqtisodiy asoslari. Kolonat ilg'orligining tan olinishi, yangicha ijobiy fikrlash, umumiy iqtisodiy madaniyatni tarbiyalash, fan muammolari, dogmatik va zamonakashlik asosida yondashishning oldini olish, iqtisodiy g'oyalarni chuqur o'zlashtirish va talabalarni tarbiyalashda «Ustoz-shogirdlik» tamoyillari bo'yicha nazariy va amaliy bilimlar berishdan iborat.

Ushbu fan bo'yicha tuzilan fan dasturi 10 mavzuni o'z ichiga olib60410100–Iqtisodiyot va 60410200 –Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishida ta'lim olayotgan bakalavrlar bilishi, ko'nikma hosil qilishi va malakaga ega bo'lishini ta'minlaydigan tegishli mavzularni qamrab olgan.

Mavzularning mazmunidan ko'rinib turibdiki, ular fanni o'rganish ketma-ketligiga rioya qilingan holda tartib bilan tuzilgan bo'lib, shu mavzuni o'rganish uchun lozim bo'lgan jihatlarni qamrab olgan va fanni o'rganish ketma-ketligiga mos keladi.

Umuman olganda, fan dasturi yuqorida qayd etib o'tganimizdek, qo'yilgan talablarga mos holda tuzilgan, undan 60410100–Iqtisodiyot va 60410200–Buxqalteriya hisobi ta'lim yo'nalishi talabalarini o'qitishda foydalanish uchun tavsiya etaman.

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi mudiri,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor K.J.Mirzaev

XODIMLAR BO'LIMI
IMZONI TASDIQLAYMAN
KADRLAR BO'LIMI BOSHLIG'I

	6. Tashmatov SH., Xasanxonova N. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisod-moliya, 2019. 7. Shodmonov Sh. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. - Toshkent: "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2020. 8. Ядгаров Я.С. История экономических учений: Учебник. - 4-э изд. М.: ИНФРА-М, 2014. **Axborot manbaalari** 1.www.gov.uz. 2.www.lex.uz. 3.www.mf.uz.
7.	Fan dasturi Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti huzuridagi "840000-Veterinariya" ta'lim sohasi bo'yicha Kengashning 2023-yil 28-08 dagi 3-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** **Salamov I.** – SamDVMCHBU, "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari nomzodi **Kudratov R.** – SamDVMCHBU, "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi katta o'qituvchisi, iqtisodiyot fanlari nomzodi **Sh.Nurmanov**– SamDVMCHBU," Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi assistenti
9.	**Taqrizchilar:** **K.J.Mirzayev** - Samarqand iqtisodiyot va servis instituti "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi mudiri, i.f.d., professor. **M.Sh.Mardonov** -Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali "Buxgalteriya hisobi, soliq va moliya" kafedrasi dotsenti, i.f.b.f.d.(PhD)

bo'lishi. Ijtimoiy-institutsional yo'nalish. Nomukammal bozor ta'limotlari. Chemberlen monopolistik raqobat to'g'risida. J.Robinsonning nomukammal raqobat nazariyasi. Samaradorlik va adolat dilemmasi. J.K.Gelbreytning iqtisodiy qarashlari. Neoinstitutsionalizm.

9-mavzu. Iqtisodiy o'sish to'g'risidagi nazariyalar. Hozirgi zamon iqtisodiy qarashlari evolyutsiyasi

Iqtisodiy o'sish to'g'risidagi dastlabki nazariyalar. Shumpeterning iqtisodiy o'sish nazariyasi, yetarlicha iste'mol qilmaslik bo'yicha bahslar.

Iqtisodiy o'sishning Xarrod-Domar modeli. Kobb-Duglasning ikki omilli modeli. E.Denison: iqtisodiy o'sish arifmetikasi.

Iqtisodiyotda bashorat (prognoz) masalalari siklik davriy o'zgarishlar nazariyalarining paydo bo'lishi. Ijtimoiy-institutsional yo'nalish. J.K.Gelbreytning iqtisodiy qarashlari. Nomukammal bozor ta'limotlari. Chemberlin monopolistic raqobat to'g'risida. J.Robinsonning nomukammal raqobat nazariyasi. Samaradorlik va adolat dilemmasi. Monetarizm va neoliberalizm evolyusiyasi. Fridmanning monetar maktabi. Xayek va Mizesning sotsialistik iqtisodga munosabati. V.Rebkening ordeliberalizmi P.Samuelsonning "Ekonomiks" asaridagi g'oyalar.

10-mavzu. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi mazmun-mohiyati, uni yaqin va o'rta istiqbolda amalga oshirish mexanizmlari. "Harakatlar strategiyasidan — Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyili. Taraqqiyot strategiyasini harakatlar strategiyasidan farqli jihatlari. Yangi O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining hozirgi holati.

Taraqqiyot strategiyasida "Inson — jamiyat — davlat" tamoyili. Taraqqiyot strategiyasida "Inson qadri uchun" tamoyili.

III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1."Iqtisodiy ta'limotlar tarixi" fanining predmeti va o'rganish usullari.
2.Qadimgi dunyo iqtisodiy ta'limotlari
3.O'rta Osiyo mutaffakirlari iqtisodiy g'oyalari
4.Temur va temuriylar davridagi iqtisodiy qarashlar.
5.Merkantilizm iqtisodiy ta'limoti.
6.Klassik maktablarning vujudga kelishi va uning vakillarining iqtisodiy qarashlari
7.Marjinalizm iqtisodiy ta'limoti.
8.Neoklassik iqtisodiy maktab qarashlari.
9.Kembrij maktabi yoki yangi klassik (neoklassik) yo'nalishi.
10.Jon Meynard Keyns ta'limoti va keynschilik
11.Monetarizmning asosiy xususiyatlari, evolyusiyasi.
12.Neoliberalizm ning asosiy xususiyatlari, evolyusiyasi.
13.Institutsionalizmning asosiy xususiyatlari, evolyusiyasi.
14.Nomukammal bozor ta'limotlari.
15.XIX asr boshlarida hayoliy sotsializm vujudga kelishining shart – sharoitlari va uning umumiy xarakteristikasi.

	16.Marksizm vujudga kelishining tarixiy shart – sharoitlari, mulk shakllarining tadqiqoti. 17.Xalqaro savdo to‘g‘risidagi iqtisodiy ta’limotlar 18.Hozirgi zamon iqtisodiy qarashlari evolyutsiyasi 19.O‘zbekiston Respublikasining bozor munosabatlariga o‘tish konsepsiyasi 20.Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. **IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar** *Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:* 1.G‘oyalar kuchi. 2.G‘oyalar ta’limoti tarixi. 3.Iqtisodiy g‘oyalar tarixi. 4.Sivilizatsiyalarning vujudga kelishi. 5.Qadimiy g‘oyalar. Qadimiy dinlar. 6.Yunon faylasuflari: Gomer, Ksenofont, Suqrot. 7.Aristotelning iqtisodiy qaydlari. Aristotelning xususiy mulk to‘g‘risida g‘oyalari. 8.Temuriylar davrigacha bo‘lgan iqtisodiy g‘oyalar. 9. Temuriylar davridagi iqtisodiy g‘oyalar va iqtisodiy siyosat. 10.Temur va temuriylar davridagi iqtisodiy siyosatning hozirgi davr uchun ahamiyati. 11.Boylik, yetishmovchilik va mo‘l-ko‘lchilik. Uning echimlari va yo‘nalishlari. 12.Xususiy va xo‘jalik mulki. 13.Savdo va xususiy mulk. 14.Zamonaviy davrning boshlanishi. 15. Pul va savdo munosabatlari. 16.Ijtimoiy va iqtisodiy masalalarda ta’minot masalasi. 17. Siyosiy iqtisodning yuzaga kelishi. 18.Taniqli merkantalistlar. 19.Pul nazariyasi. 20.U.Petti g‘oyalari. U.Petti: xalqlar boyligi konsepsiyasi. 21.Kantellion g‘oyalari va qarashlari. 22. A.Smit hayoti va ijodi hamda g‘oyalari. 23. Klassik iqtisodning yuzaga kelishi. 24. Rikardo, Maltus va Xyum ta’limoti. 25. Keynsning hayoti va ijodi. Keynsning iqtisodiy qarashlari. 26. O‘tish davri interpretatsiyasi. 27. Iqtisodiy modellar bo‘yicha mukofotlanganlar 28. Nobel mukofoti laureatlari ilmiy ishlarining ahamiyati 29. O‘zbekiston Respublikasida bozor munosabatlariga o‘tishning xususiyatlari 30. O‘zbekiston Respublikasinining taraqqiyot strategiyasi va uning ahamiyati.
3.	**V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: • kursning asosiy maqsadi talabalarga iqtisodiy fikrning tarixiy evolyusiyasi to‘g‘risida tushuncha berish. Bundan tashqari talabalar o‘zlarini qiziqtirgan mavzu bo‘yicha o‘zlarining tadqiqot savollarini shakllantira olish haqida ***tasavvurga ega bo‘lishi;***

	• talabalar iqtisodiy tarixning ba’zi epizodlariga duch kelishadi, chunki o‘tmishda iqtisodiyotda nimalar sodir bo‘layotganini tushunish odamlarning real va pul iqtisodiyoti haqidagi tasavvurlarini qanday tushunishlariga yordam beradi. Talabalar siyosiy iqtisod va iqtisodiyotning tarixiy muhim maqolalari va tushunchalarini ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** • asosiy e’tibor ijtimoiy vaziyatga qaratilgan, ammo siyosat bilan bog‘liq masalalar ham ko‘rib chiqiladi. Kurs oxirida talaba iqtisodiy tafakkurning turli oqimlarini va iqtisodiy ta’limotlar tarixiga ta’sir ko‘rsatgan ba’zi shaxslarni baholash ***ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak.***
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yurutish hamda joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazoratni muvaffaqiyatli topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1.Tashmatov SH., Asatullaev X., Allaberganov Z. Iqtisodiy ta’limotlar tarixi. Darslik. -T.: Iqtisod-moliya, 2019. 2. Tashmatov Sh., Xasanxonova N.I. Iqtisodiy ta’limotlar tarixi. O‘quv qo‘llanma T.: “IQTISODIYOT DUNYOSI” , 2020. 3. Синелник Л.В. История экономических учений: Учебное пособие. М.: КНОРУС, 2014 4. Bo Sandelin, Hans-Michael Trautwein, Richard Wundrak. A Short History of Economic Thought. Third edition. New York, NY 2014. **Qo‘shimcha adabiyotlar** 1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasini “Insonga e‘tibor va sifatli ta’lim yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturi to‘g‘risida. 2023-yil 28-fevral, PF-27-son. 2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekistonda erkin va farovon yashaylik. -Toshkent: “Tasvir” nashriyot uyi, 2021 yil. -52 bet. 3. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g‘oyamizning poydevoridir. -Toshkent: “Tasvir” nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet. 4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. -Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2022 yil.-416 bet. 5. O‘lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. - Toshkent: “Iqtisod-Moliya”, 2014.